

**MUNI
MED**

Odvykání kouření

Kouření

- Multirizikový faktor: působením jediného faktoru dochází k mnoha závažným přímým i nepřímým následkům
- Riziko aktivního i pasivního kouření
- Diagnóza F17: Poruchy duševní a poruchy způsobené užíváním tabáku
- Doporučení pro léčbu závislosti na tabáku (2022): [odkaz](#)

KATEGORIE KUŘÁCTVÍ (7):

- Pravidelný (denní) kuřák: Kouří v době šetření nejméně 1 cigaretu denně.
- Příležitostný kuřák: V době šetření kouří, ale méně než 1 cigaretu denně.
- Bývalý kuřák: Kouřil (vykouřil během života více než 100 cigaret), ale v době šetření nekouří.
- Nekuřák: Nekouří a nikdy nevykouřil 100 a více cigaret.
- Pokus přestat kouřit: Abstinence nejméně 24 hodin.

Odlišné stravovací návyky kuřáků

- Oslabený chuťový smysl u kuřáků (především pro sladké) a pozměněný smysl čichu (což následně také ovlivňuje chuť) plus často cigaretou nahrazují samotné jídlo
- Kouření zpomaluje vyprazdňování žaludku (zejména pevné fáze žaludečního obsahu) – tzn. prodloužení pocitu nasycení.
- Účinkem nikotinu se zvyšuje výdej energie v průměru o 5-10 %, což činí přibližně 880 kJ denně (zvýšená produkce leptinu navozená nikotinem)
- !!! Kuřáci mají vyšší procentuální zastoupení nitrobřišního tuku častěji než nekuřáci.

Chuťové preference u kuřáků

Vyšší chuť (a konzumace):	Nižší chuť (a konzumace):
maso, masné výrobky	ryby
vejce, brambory a výrobky z brambor (hlavně hranolky)	snídaňové cereálie
máslo, smetana	mléko, jogurty, sýry
živočišné potraviny s viditelným tukem	sladkosti
obecně smažené pokrmy	ovoce, zelenina
kofein z kávy a čaje a kolové nápoje	pitná voda, džusy

Důsledky stravování kuřáků

vyšší příjem celkové energie o 4,9 %	nižší příjem PUFA o 6,5 %
vyšší příjem celkového množství tuku o 3,5 %	nižší příjem vlákniny o 12,4 %
vyšší příjem nasycených tuků o 8,9 %	nižší příjem vitamínu C o 12,4 %
vyšší příjem cholesterolu o 10,8 %	nižší příjem vitamínu E o 10,8 %
vyšší konzumace alkoholu o 77,5 %	nižší příjem beta-karotenu o 11,8 %

Zdroj: Mlčochová, Zpravodaj 4/2021

Kouření

+ ŠPATNÁ VÝŽIVA,
NÍZKÁ POHYBOVÁ AKTIVITA

- Kouření prostřednictvím toxických látek poškozuje kostní buňky a snižuje prokrvení kostí.
- Kuřáci mají dvojnásobné riziko zlomenin než nekuřáci (zlomeniny jsou častější, v nižším věku a pomaleji se hojí)
- **Ženy** kuřačky bývají hubenější a menopauza u nich nastupuje o 1-2 roky dříve.
  - ❖ Nižší depo pro estrogény v tukové tkáni
  - ❖ Zvýšený metabolismus estrogénů
  - ❖ Negativní vliv na kostní ztrátu a riziko zlomenin
- U **mužů** kouření podstatně snižuje produkci testosteronu a tím i BMD (především obratlových těl).

↑ ODBOURÁVÁNÍ a ↓ NOVOTVORBA

- časté **imobilizace** v důsledku kouření způsobených onemocnění
- časté **onemocnění žaludku** a tím snížení absorpce Ca
- horší stravovací návyky kuřáků, nižší příjem vápníku, ale vyšší konzumace alkoholu
- **vyšší hladiny kortizolu**, dlouhodobě zvýšené hladiny kortizolu zvyšují riziko osteoporózy

Kouření a estrogeny

ANTIESTROGENNÍ EFEKT

- příčinou jsou změny metabolismu estrogenu v játrech, dochází k **vysoké hydroxylaci estradiolu**, která vede k vysoké produkci 2-hydroxyestrogenu, který má již jen **malou estrogenní aktivitu**
- Ženy kuřačky mají častěji nepravidelnou a kratší menstruaci, s kratší folikulární fází → **snížení fertility i dřívější menopauza** (přibližně o 1-2 roky). Příchodem menopauzy se dále snižuje hladina estrogenu a zvyšuje se tak resorpce kosti.

Definice závislosti na tabáku a diagnostická kritéria

Abstinenční příznaky

Tab. 1 Minnesotská škála tabákových abstinčních příznaků, český překlad (2)

Prosím, ohodnoťte, jak jste vnímali jednotlivé stavy během posledních 24 hodin.

(0 = vůbec ne 1 = velmi mírně 2 = mírně 3 = středně 4 = silně)

1. zlost, podrážděnost, nespokojenost	0	1	2	3	4
2. úzkost, nervozita	0	1	2	3	4
3. špatná nálada, smutek	0	1	2	3	4
4. nesoustředěnost	0	1	2	3	4
5. zvýšená chuť k jídlu, hlad, zvyšování hmotnosti	0	1	2	3	4
6. nespavost, obtížné usínání, buzení v noci	0	1	2	3	4
7. neschopnost odpočívat	0	1	2	3	4
8. netrpělivost	0	1	2	3	4
9. povznesená, dobrá nálada	0	1	2	3	4
10. zácpa	0	1	2	3	4
11. kašel	0	1	2	3	4
12. nutkání kouřit	0	1	2	3	4
13. menší radost z událostí	0	1	2	3	4
14. závratě (točení hlavy)	0	1	2	3	4
15. ospalost (mátožnost)	0	1	2	3	4
16. impulzivita (unáhlené jednání)	0	1	2	3	4
17. afty	0	1	2	3	4

Odkaz: [minnesota 2023 clc ii.pdf](#)

Test závislosti na cigaretách

Tab. 4 Fagerströmův test závislosti na cigaretách (9)

U každé otázky prosím vyberte jednu z možností.

1. Jak brzy po probuzení si obvykle zapálíte svou první cigaretu?

Do 5 minut (3 body).

Do půl hodiny (2 body).

Do hodiny (1 bod).

Za více než hodinu (0 bodů).

2. Je pro vás obtížné nekouřit tam, kde je kouření zakázáno, například v kostele, knihovně nebo kině?

Ano (1 bod).

Ne (0 bodů).

3. Kterou cigaretu byste nejvíce postrádal/a?

První po probuzení (1 bod).

Kteroukoliv jinou (0 bodů).

4. Kolik cigaret denně průměrně kouříte?

Do 10 cigaret (0 bodů).

11–20 cigaret (1 bod).

21–30 cigaret (2 body).

Více než 30 cigaret (3 body).

5. Kouříte častěji v prvních hodinách po probuzení než ve zbytku dne?

Ano (1 bod).

Ne (0 bodů).

6. Kouříte i během nemoci, když musíte ležet většinu dne v posteli?

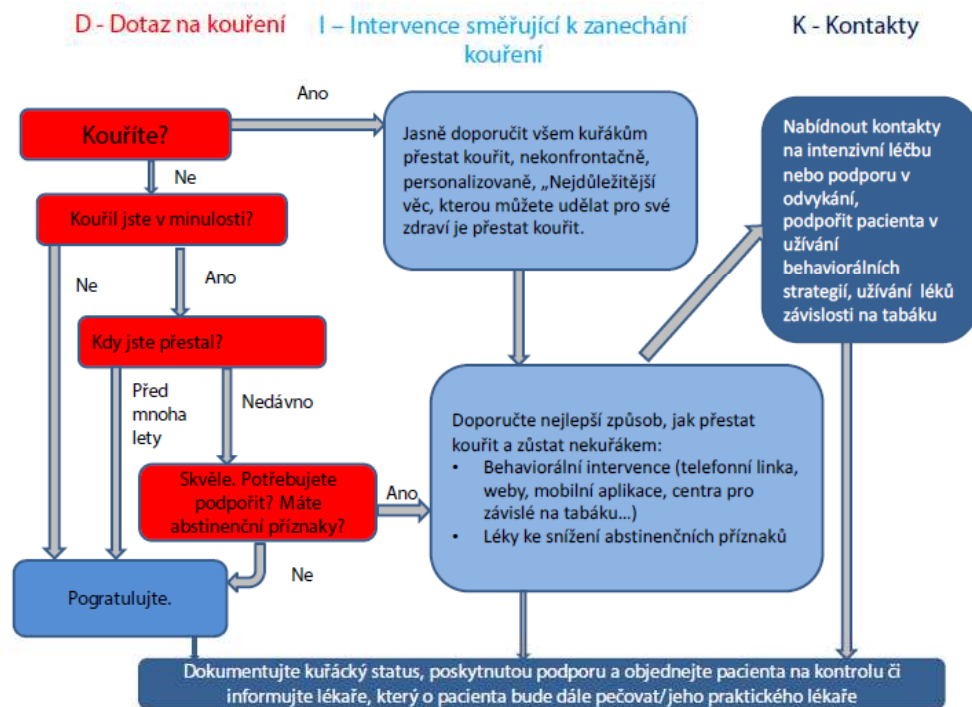
Ano (1 bod).

Ne (0 bodů).

MUNI
MED

Léčba

Krátká intervence

Obr. 1 Schéma krátké intervence ve 3 bodech „DIK“: dotaz, intervence, kontakty (upraveno dle: www1.racgp.org.au/ajgp/2020/august/smoking-cessation-1)
 DOTAZ - na kouření/užívání tabáku.
 INTERVENCE - jasné doporučení přestat, popis účinné léčby.
 KONTAKTY - předání nejbližších možností intenzivní léčby a další možné podpory (např. telefonní linka, mobilní aplikace).

Behaviorální a psychosociální intervence, prevence relapsu

- Škály (1-10, 10 je nejvíce):
  - Jak důležité je pro mě přestat kouřit?
  - Jak si věřím, že to dokážu?
  - Jak jsme připraven právě teď přestat kouřit?

Náplasti, žvýkačky,
pastilky, ústní sprej

Farmakoterapie: vareneklin, náhradní nikotinová terapi

Info k celosvětovému
výpadku léku Champix: [odkaz](#)

Méně rizikové formy nikotinu?

Tab. 6 Méně rizikové formy nikotinu

	Na bázi čistého nikotinu	Na bázi tabáku
Nezahřívané	náhradní terapie nikotinem (náplasti, žvýkačky, pastilky, ústní sprej Nicorette či Niquitin, nikotinové sáčky, např. Zyn, Lyft)	porcovaný tabák s nízkým obsahem tabákově specifických nitrosaminů, švédský snus
Zahřívané	elektronické cigarety = zahřívání hydrofilní tekutiny s nikotinem (ale i bez nikotinu)	zahříváný/naříváný tabák, heated tobacco products (HTP), heets (IQOS, GLO, PLOOM)

SLZT.cz

Společnost pro léčbu
závislosti na tabáku

🔍 Vyhledávání

[O společnosti >](#) [Sesterská sekce >](#) [Aktuality](#) [Kalendář akcí](#) [Doporučené postupy](#) [Legislativa >](#) [Nekuřácké nemocnice](#) [Kde hledat pomoc >](#) [Pro veřejnost a kuřáky](#)

Kurz Léčba závislosti na tabáku ČLK a SLZT 23. 11. 2024

Datum: sobota 23. 11. 2024, 9.00 - 15.00 hod. Místo konání: Dům
lékařů, Drahobejlva 27, 190 00 Praha 9

- Kampaň SLZT (listopad 2024): Nenech se ovládat nikotinem
[Nenech se ovládat – YouTube](#)
- Letáky SLZT: [Letáky pro pacienty | Společnost pro léčbu závislosti na tabáku](#)
- Studie HBSC (březen 2024): [Rizikové chování • Zdravá Generace](#)

ZDRAVÁ GENERACE ?!

Méně pijí a kouří. Děti ale objevily vaping a holdují energetickým nápojům.

S čím experimentují mladí Češi? Alkohol již nepijí tak často jako dříve. Ve srovnání s daty ze začátku milénia klesá také obliba klasických cigaret. A totéž platí o zkušenosti s marihuanou. Studie HBSC upozorňuje na jiné fenomény s rizikovým potenciálem: vaping, tedy kouření elektronických cigaret. A pití energetických nápojů — jejich konzumace se u českých dívek za poslední čtyři roky zdvojnásobila.

Potřebujete strategii ve svém regionu opřít o relevantní informace?

www.zdravagenerace.cz

Poprvé si zakouřit

Aspoň 1× si zapálilo cigaretu 16 % dětí ve věku 11–15 let.

Sbohem, tabáku. Seznamte se: vaping!

Mladí Češi experimentují více s vapingem než s klasickými cigaretami.

Vaping zkusilo: 19 % dětí
Cigarety: „jen“ 16 %

V oblaku páry potkáte častěji dívky (denně 5,5 %) než chlapce (3,7 %).

Jak často „zahulí“?

Zkušenost s „trávou“ má každý šestý devěťák (16 %).

Trend?

2002: Dívky 27 %
Chlapci: 35 %

Nové látky jen okrajově

15letí každý týden:

Nikotinové sáčky — 3,6 %
Zvýkací tabák — 2,3 %
Kratom — 0,7 %

S čím mladí Češi experimentují?

Méně alkoholu

Již se napili alkoholu (11–15 let):
1998: 98 % — 2022: 73 %

Pozor!

11letí: 23 % má s alkoholem zkušenost.

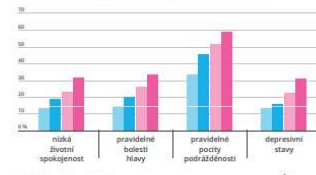

Tabák, alkohol, marihuana: je to lepší

Před dvaceti lety mladí Češi kouřili (cigarety i marihuanu) a byli skoro netvíc v Evropě. Dnes se zařadili do evropského průměru.

Energetické nápoje a zdraví

České děti: energetičky nás baví

Jeden z pěti školáků si dá energetický nápoj každý týden.

Studie HBSC (Health Behaviour in School-aged Children) — komplexně zkoumá životní styl mladé generace. Jejím odborným garantem je Univerzita Palackého v Olomouci.

www.zdravagenerace.cz

SBĚR DAT

246

ŠKOL

11-15

VĚK ŠKOLÁKŮ

14 588

ŠKOLÁKŮ

ZDRAVÁ GENERACE ?!

EDU

**EXPERIMENTUJEŠ?
Koukni, to se
může hodit.**

Praktické rady a doporučení o zdraví nikotinu chováni pro děti a mládež
www.zdravagenerace.cz

1 Žij svobodně
V životě bez cigaret, alkoholu a drog o nic nepřicházíš. Je skutečně svobodný.
Tip: „Ne, díky, na dnešek už mám jiný plán.“ je odpověď, kterou můžeš vyskoušet vždycky. Píší si svůj sen, ten totiž dává životu směr.

2 Opilost ti nesluší. Zůstaň sám sebou
Opravdové přátelství nedělá alkohol, ale společné zážitky a zájmy. To, že se v partě pije, ještě neznamená, že se musíš také připojit. Vysoká „hladinka“ je jako špatná vizážistka – užumrdá ti vzhled, rozmáže oči, ukradne sebekontrolu a z frajera udělá lůzra.
Tip: Pokud se potřebuješ uvolnit nebo zahnat nudu, vyzkoušej otužování, bojové sporty, meditaci nebo rozvíjej svou kreativitu – kreslí, hraje, skládá hudbu, vytváří... Buď sám sebou.

3 Good job, no smoking
Tvoje generace je mnohem chytřejší, než byli boomeri. Už víš, že kouření cigaret způsobuje nepřijemný zápach z pusy, častěji se potíš a tvoje nehty a vlasy se víc lámou... Daleko méně z vás zkouší kouřit.
Tip: Jediná dobrá rada je: Nikdy si s tabákem v žádném z jeho podob nezačínaj. Pokud už v tom jeseš, jsi si jistý, že to máš pod kontrolou? Tak si zkus dneska nevířit, nezapálit či nečtykat...

„Ne, díky“ je vždycky v pohodě

4 Vaping is (not) tasting
E-cigo vypadá jako EKO cigo, krásnější, (zdravější a voňavější)? Ani omylem. Vapo je taďy příliš krátkou dobu, a proto se o jeho negativním vlivu na zdraví zatím dost neví... ale rozhodně mu neprosívá.
Tip: Přestaň sledovat na sítičky triky s vapem a zkus raději jinou dechovou výzvu, např. die metody Oxygen Advantage, a nauč se dýchat nosem. Je to sakra těžký.

5 THC, HHC... LOL jen na chvíli
Tvůj mozek je ve vývoji. THC ani HHC mu nedělají dobře. Tyhle látky zhoršují soustředění a schopnost učení, a to se v životě moc nehodí.
Tip: Už jsi alyšel u jiné smičku? To je teprve LOL. Deset minut smičku everyday. Roztáhneš plíce, posílíš břicho a uvolníš napětí.

Energeták = highway to hell

Všad se, že Logan Paul svůj energeták doopravdy nepije. Pravidelné pití nejvíce ohrozuje mozek a srdce... a taky zuby. To by neměl tak zářivý úsměv!
Tip: Pokud potřebuješ doplnit energii nebo cítíš, že tě únava válkuje, začni od začátku. Dopřej si dostatek kvalitního spánku.

SPÁNKOVÁ DOPORUČENÍ

ZDRAVÁ GENERACE ?!

hbcs

Doporučení Zdravé generace navazují na zjištění dlouhodobé studie HBSC a vycházejí z aktuálních trendů pospívajících Světovou zdravotnickou organizací (WHO), Národním ústavem duševního zdraví (NIMH), Centrem pro kontrolu a prevenci nemocí (CDC), Ministerstvem zdravotnictví ČR.

www.zdravagenerace.cz

Experimentuješ?

Jestliže se rozhodneš alkohol či jinou látku vyzkoušet, udělej to v co možná nejbezpečnějších podmínkách.

Není nad to, mít v této situaci po boku spolehlivého kámoše, který ti v případě průšvihů pomůže.

Vybírej bezpečné, známé prostředí. Vyhneš se tak problémům a nebudeš pak muset řešit: Kde to jsem? Kdo mi pomůže? Jak se dostanu domů?

S KÝM?

KDE?

KDY?

Čím později, tím lépe. Dej si načas, rozhodně ti nic neutuče, když experimentování odložíš. Tvoje tělo to zvládne mnohem lépe v 18 než v 11 letech.

PROČ?

To, že chceš alkohol nebo jinou látku vyzkoušet, by mělo být tvoje rozhodnutí. Nenech se do něčeho nutit okolím.

CO?

Je rozdíl, jestli si dáš jedno pivo, nebo panáka vodky s energetákem. U jiných látek je taky dobrý zjistit, odkud pocházejí, co opravdu obsahují – v jakém množství a kvalitě.

JAK?

Rozhodni se pro jednu věc, mixování látek není good idea.

SPÁNKOVÁ DOPORUČENÍ

Spolufinancováno Evropskou unií

HBSC

DigiWELL

Univerzita Palackého v Olomouci